

Coğrafyamızda Tıp ve Sağlık Uygulamaları

BATI TOPLUMLARINDA TIP VE YÜKSEK TEKNOLOJİ, DOĞU TOPLUMLARINDA BİTKİSEL VE GELENEKSEK ÇAĞ DIŐI SAĞLIK UYGULAMARI

Tıp uygulaması batı toplumlarında ileri teknoloji eğitilmiş ve yetkin sağlık personeli ve evrensel kurallarla uygulanır. Doğu toplumlarının bazı bölgeleri ile Afrika benzeri yaşam alanlarında ise kültür, ulusal gelenek ve din tarafından kontrol edilmektedir. Diğer önemli etkenler yoksulluk, sosyoekonomik faktörler ve göçtür. Kültür, bir topluluğun normal kabul ettiği bir inançlar kümesidir. İnsanların hastalık da dâhil olmak üzere çeşitli iç ve dış uyaranlara karşı nasıl davranacağını ve tepki vereceğini belirleyebilir.

Kültürün en büyük etkisi sağlık hizmetleri çalışanları ile farklı etnik gruplardan hastalar arasındaki etkileşim ve iletişimin üzerinde gerçekleşir.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE TIP VE SAĞLIK

Tıp uygulaması, batı ülkelerinde gelişmekte olan ülkelerekinden farklıdır. Batı ülkelerinde insanlar biyomedikal tıba inanır. Gelişmekte olan ülkelere durum farklıdır. Reçeteli ilaçların yanı sıra bitkisel ilaçlar, akupunktur ve dua gibi çok sayıda tamamlayıcı ve alternatif tedaviler bulunmaktadır. Afrikalıların ise batıl inançları vardır ve hastalığı kadere ve şeytani ruhlara isnat ederler ve buna göre tepkide bulunurlar. Bazen musallat olan ruhu dışarı çıkarmak için hastayı ölene kadar döverler. Genellikle çocukları etkilediğine inanılan nazar/kem göz inancı Ürdün ve Türkiye gibi Orta Doğu'nun çeşitli yerlerinde ve Güney Amerika'da yaygındır. Nükseden hastalıklar, telaşlılık, yeme ve içmeyi reddetme, ateş, felç ve baş ağrısı gibi birçok tıbbi durum nazara dayandırılır. Benzer şekilde, yalnızca belirli kültürlerde bulunan çocuk ve bebeği tuzlama- ki hatta bebeğin derisi inceyse ölüme yol açabilen yeni doğmuş bebeğin göbek deliğine kurşun içeren sürme uygulanması – ki zehirlenmeye yol açar Somali, Sudan ve Mısır da dâhil olmak üzere 28'en fazla Afrika ülkesinde kız çocuklarının sünnet edilmesi yer alır.

Irak'ın bazı bölümlerinde yeni doğmuş bebeğin cildi yarasa kanı ile boyanırken Ürdün vadisinde gübre sürülür.

Bitkisel ilaçlar, reçeteli ilaçlarla ya da diğer bitkilerle etkileşime girebilir ve ciddi yan etkilere yol açabilir. Kullanımları, tıbbi tedaviyi engelleyebilir ya da geciktirebilir. Çoğu zaman hekimler, bitkilerin kullanımından haberdar değildir çünkü hastalar bunlardan bahsetmez. Kanser veya son aşama böbrek hastalığı gibi tedavisi olmayan kronik rahatsızlıklara sahip insanların doktora haber vermeden çare olarak bitkilere başvurması ve reçeteli ilaçları kesmesi oldukça yaygındır. Tabii ki hasta, en azından bir süre için daha iyi hissedebilir. Bazı belirti ve semptomları iyileşebilir ancak hastalık aynen kalır. Ayrıca bitkisel ilaçlar, tarım ilaçları, radyoaktif maddeler ve ağır metaller ile hasta yeni ve tedavisi zor hastalıklarla karşılaşabilir. Gelişmekte olan ülkelerde bitkisel ilaçların kullanımı üzerindeki devlet kontrolü sınırlıdır. Uygun doz alınmadığında çeşitli yan etkiler ortaya çıkabilir. Çin zayıflama çayı bünyeyi bozan sebep olarak hastalık ve ölüme yol açabilir.

Bazı gelişmekte olan ülkelerde toplumlar, reçetesiz aşırı antibiyotik kullanımını öylesine benimsemiştir ki kültürlerinin bir parçası haline getirmiştir. Batı ülkelerinin aksine gelişmekte olan ülkelerdeki toplumlarda bazı insanlar, antibiyotikleri uygunsuz bir şekilde kullanır ve bir üst solunum yolları enfeksiyonu ya da öksürük için hekimden bir antibiyotik yazmasını bekler. Kanıta dayanan tıp uygulamak isteyen doktor ile halk arasında kültürel bir ayrılık vardır. Antibiyotiklerin uygunsuz kullanımı antimikrobiyel dirence ve anafilaksi de dâhil olmak üzere ilaç alerjisine sebep olabilir.

Kültürel iletişim kopuklukları, güvensizlik ve uyumamaya yol açar ve özellikle geniş ailenin olması durumunda doktor sürekli ihtiyaç ve bağımlılık haline gelebilir.

Sağlık hizmetleri çalışanları ile farklı kültürel inançlara sahip insanlar arasındaki boşlukta köprü kurmak için kültürel yetkinlikte tıbbi eğitime ihtiyaç vardır. Kültürel yetkinlik yalnızca azınlıkların sağlık uyumsuzluklarını ortadan kaldırmaya değil aynı zamanda bir kültürdeki sağlık meselelerinin de ele alınmasına da hizmet eder. Aynı evin içinde dahi insanların farklı davrandığı bilinmektedir. Dolayısıyla aynı kültürde de farklılık bulunur ve bunun ele alınması gerekir.

Kültürel yetkinlikte tıp eğitiminin uygulanması için en iyi yol eğitimi tıbbi müfredatla bütünleşmiş uygulanır hale getirmektir. Bir süre sonra unutulacak ayrı bir ders olmasındansa bitkisel ilaçların yaygın kullanımı da dâhil olmak üzere tamamlayıcı ve alternatif tıp üzerine bir

ders, tıp eğitimi yılları boyunca öğretilmelidir. Tıp öğrencileri ve stajyer doktorlar tarihin bir parçası olarak bitkisel kullanımlar hakkında bilgileri araştırmalıdır.

Yatak başı tıbbi vizitelerde dâhil olmak üzere günlük öğretim ve uygulamada bu aşılmalıdır ki böylelikle hekim ile hasta arasındaki iletişim güçlendirilir. Hastanın kültürel ve etnik geçmişini bilmek, bazı etnik grup ya da kültürlere özgü belirli hastalıkların erken teşhis edilmesine yardımcı olabilir. Öğrencilere pratik beceriler öğretmek, eğitim yöntemleri kullanmak ve doğrudan branş gözlemi ve geri bildirim sağlamak çok önemlidir.

Kültürel yetkinlik, doktorlara hastaların davranışlarına karşı hoşgörülü olmayı öğretir ve hastaların yönetime ilişkin olarak rahat ve uyumlu hissetmesini sağlar

İSLAM COĞRAFYASINDA SAĞLIK

Müslüman bilim adamları tarih boyunca tıp alanında son yüzyıllar hariç sağlık biliminde batı toplumlarına rehber ve önder olmuşlardır. Bunlardan sadece birkaç tarihe mal olmuş tıp otorite olmuş İslam âlimini belirtelim eserleri 600 sene boyunca Avrupa'da temel tıp kitabı olarak okutulan İbni Sina, ilk kanser ameliyatını yapan Ali Bin Abbas, ilk katarakt ameliyatı yapan Ali bin İsa, göz doktorlarına öncülük yapan Huneyn bin İshak, cüzam hastalığının tedavisini bulan İbni Cessar, vebanın bulaşıcı hastalık olduğunu bulan İbni Hatip, eserleri Avrupada ders kitabı olarak okutulan İbni Zuhr, küçük kan dolaşımını bulan İbnünnefis, verem mikrobunu bulan Kambur Vesim, ortaçağın en büyük botanikçisi ve eczacısı İbni Baytar'ı sayabiliriz. Dünyanın kültür ve bilim vuku bulunduğu en eski ve tarihi üniversitelerin bulunduğu bu üniversite veya medreselerde yetişen bilim adamlarının tüm dünyaya sağlıkta ve tüm branşlarda öncülük ettiği coğrafyamızdaki üniversite ve akademisyenlerin eski imkân ve olanaklara sahip olması tüm İslam toplumlarının asli görev ve sorumluluğu olmalıdır. Bu çaba gayret ve emeği göstermesek satırlarımızda analiz etiyim ve asla hak etmediğimiz çağın gerisinde kalan sağlık sorunları ve tıp uygulamaları ile karşı karşıya kalmaya devam edecek İslam coğrafyası.